

***[VETERANII COMPLETEAZĂ CRONICA DE RĂZBOI:]
LUPTELE DE BLINDATE GERMANO-SOVIETICE
DIN SUDUL MOLDOVEI (AUGUST 1944)***

Nicolae BACALBAȘA - DOBROVICI

În august 1944 am fost martorul luptelor de unități blindate desfășurate la Bârlad și în actualul teritoriu al județului Galați, în zona cuprinsă pe direcția Berești - podul de la Nănești, din apropierea localității Hanu Conachi. Întrucât am fost singurul român și probabil, singurul supraviețuitor al evenimentelor petrecute în urmă cu aproape șase decenii, am considerat că este o obligație morală să adaug mărturia mea la răbojul atât de încărcat cu suferințe - sânge, foc, foamete - a Țării de Jos a Moldovei, expusă - vorba cronicarului - "în calea răutăților".

La intrarea României în război, eram ofițer de rezervă la singurul nostru regiment de tancuri - care de luptă cum se numea atunci. Fiind inginer, încadrat într-o activitate, considerată vitală pentru război, nu am fost mobilizat decât în ianuarie 1944. Numărul de ofițeri la Regimentul 1 de Care de Luptă era limitat, întrucât o parte pieriseră la Cotul Donului. Cei pregătiți în școlile de ofițeri de rezervă înainte de război pentru tancuri ușoare, nu mai corespundeau nici pentru tancurile mijlocii folosite în 1944 de armata română, nici din punct de vedere a noilor tactici, elaborate pe baza experienței războiului cu mijloace mecanizate. În consecință, am fost trimiși la Centrul de la Dadilov (între București și Giurgiu) pentru pregătire tactică și trageri.

În mai 1944, frontul se stabilizase pe o linie ce pornea din Carpați și trecea pe la nord de Iași, codrii Lăpușnei, la nord de Chișinău și cobora apoi pe cursul Nistrului la vale, până la limanul Nistrului și Marea Neagră.

Unitatea operativă de tunuri de asalt românești constituia o rezervă a Armatei a 8-a, dintre Carpați și Iași și era amplasată în apropiere de Roman, în lunca Moldovei, la Simionești, unde era și o unitate de blindate germane.

În iunie 1944, am fost trimis cu alți câțiva ofițeri de rezervă, la unitatea operativă. Tunurile de asalt românești și cele germane erau camuflante sub arborii din lunca, iar ofițerii și soldații erau pregătiți pentru a utiliza tipurile noi de tancuri și tunuri de asalt germane, care începuseră să sosească în dotarea armatei române.

Unitatea de tunuri de asalt germane, sub comanda maiorului Braun, număra puțini ofițeri și era implicată și la transmiterea experienței ei de luptă unității noastre, făcându-se și ședințe comune. Întrucât cunoșteam limba germană, a trebuit să fac pe interpretul. Sarcina aceasta, pe lângă greutatea inițială, datorită termenilor tehnici, mai era complicată de evidenta lipsă de simpatie dintre ofițerii români și cei germani. Uneori era necesar să folosesc diplomație în traduceri, pentru a nu se ajunge la un conflict. Se cerea oarecare abilitate, întrucât corpul ofițeresc activ și cel de rezervă, atât cel românesc cât și cel german - ca orice grup constituit pe bază de amestec forțat - erau extrem de neomogene din punct de vedere al caracterelor și al orizontului cultural. Un om cult, fin și în fond pacifist, fără să fie un slab, era medicul unității germane, dr. Günther. Era un vechi combatant din unitatea sa, respectat de camarazii săi temporari; acest berlinez a avut ulterior, un rol important în soarta mea.

*

La sfârșitul celei de a doua decade a lunii august 1944 a început ofensiva sovietică contra zonelor neocupate din Moldova și Basarabia. Superioritatea zdrobitoare în efective și mijloace tehnice, conjugată cu supremația aeriană, au permis trupelor sovietice să producă două rupturi adânci ale frontului româno-german la vest de Iași și pe Nistru în zona Sărata. Mijloacele moto-mecanizate sovietice s-au revărsat prin spărturile formate și evantaiurile de trupe au început să înconjoare unitățile române și

germane dintre Iași și zona de la sud de Tighina. Armata a 6-a germană, care apăra ieșindul frontului în zona lui de nord-est, era în pericol iminent de a fi înconjurată¹.

În iulie 1944, o parte din unitatea română a fost transferată de la Simionești în Dobrogea, unde urma să formeze Regimentul 2 Care de Luptă din cadrul unei noi mari unități moto-mecanizate. În așteptarea sosirii tancurilor din Germania, tunurile de asalt erau adăpostite în Ostrovul Troina Mare, la km D.295, între Cernavodă și Seimeni. În acea perioadă, ostrovul era accesibil și pentru mijloacele moto-mecanizate la apă mică a Dunării; în prezent s-a unit cu Dobrogea. Sub sălciile dese ale ostrovului tunurile de asalt erau la adăpost de pericolul de a fi observate de fortărețele zburătoare americane, care făceau naveta între Italia și Uniunea Sovietică, descărcând la fiecare trecere covoare de bombe în România.

În ziua de 22 august 1944 s-au prezentat la postul de comandă a noului Regiment 2 Care de Luptă, doi ofițeri germani cu ordinul Marelui Stat Major românesc de a livra trupelor germane instruite, tunurile de asalt adăpostite în Ostrovul Troina Mare pentru acțiunea de contracarare a ofensivei sovietice. Ordinul se execută. În aceeași zi, lt. col. Miki Marinescu, comandantul regimentului m-a chemat și mi-a ordonat să însoțesc materialul de război predat germanilor și după acțiune să mă prezint, ca să-i raportez despre situația tunurilor de asalt. În ziua de 22 august eram în vagonul de clasă din componența trenului cu tunuri de asalt în drum spre Moldova. În vagon erau ofițerii germani tanchiști cu care colaborasem la Simionești. În drum, de la Tecuci, au fost preluate și tancurile noi germane care fuseseră destinate trupelor române.

"Detașamentul blindat Braun s-a format din 30 tancuri și 21 tunuri de asalt ce fuseseră destinate diviziei a 2-a blindate române și fuseseră pregătite în spațiul Tecuci. Conform unui ordin emis astă-noapte (22 august, n.ns.) către subgrupul de armate Wohler și divizia blindată română (...) aceste mijloace au fost preluate de comanda unui divizion blindat al Diviziei

¹ N. Bacalbașa, *Invadarea României* (Traducere după C. Simonov, *Opere complete*, 1983, vol. 8 și 9), Ed. Antares, Galați, 1999, p. 18.

a 20-a Blindate germane și de Brigada 905 Tunuri de asalt și puse în subordinea ultimei, maiorul Braun."²

De fapt, tancurile au fost luate de la Divizia a 8-a Cavalerie moto de la Tecuci, cum rezultă din raportul generalului Gh. Rozin, comandantul trupelor moto-mecanizate române, către Marele Stat Major³.

Spre nord se deplasa o unitate redutabilă formată din 51 guri de foc, încadrată de echipaje experimentate și sub o comandă care s-a dovedit ulterior la înălțimea misiunii irealizabile. În drumul spre nord, făcut în mașina maiorului Braun, am văzut lungul convoi de trupe românești, care se scurgeau pe șosea, spre sud. În aceeași zi am debarcat materialul la Bârlad. Postul de comandă a fost instalat în biblioteca Liceului de fete din oraș. Clădirea avea o poziție dominantă cu o bună vizibilitate spre lunca Bârladului și păduricea care acoperea o parte din dealurile domoale dinspre nord-estul orașului.

În ziua de 23 august, seara, brațele "cleștelui" de blindate sovietice, revărsate prin breșele frontului, se aflau între ele la o distanță de 45-80 km. După KTBSU⁴, la est de Prut vârfurile blindate inamice au adus zona localității Comrat, iar grupul Mieth se afla la 30 km NV de Huși; Divizia 10 germană de grenadieri blindată a fost angajată întreaga zi în luptă cu blindatele sovietice pe înălțimile de la Codăești. La orele 18.05, St. Major din grupul Wohler, raportează la St. Major al grupului de armate, că tancurile rusești au intrat în Bârlad, dar după distrugerea a 8-9 tancuri, orașul a rămas sub ocupație germană, iar sovieticii au pătruns în Roman.

Ofițerii germani mă cunoșteau și au înțeles să mă folosească. Am fost oprit la Punctul de comandă. La numai câteva ore după instalare în Bârlad s-a adus la Punctul de comandă un portofel cu urme de ulei, în care era un bilețel scris în rusește. Mi s-a cerut să-l traduc, putea conține informații. Aparținuse unui mecanic de tancuri sovietic, de fapt testamentul unui

² Eugen Bantea, *Insurecția română în jurnalul de război al grupului de armate german "Ucraina de Sud"*, Editura Militară, București, 1974.

³ *Idem, ibidem.*

⁴ *Kriegstagebuch des Oberkommandos der Heeresgruppe Sudukraine*, 20 august – 6 septembrie 1944.

sinucigaș. M-a impresionat într-atât, încât și acum, după mai mult de o jumătate de veac, am o amintire vie despre acel moment: "Eu Mihailovici... din Odessa (urma adresa), am murit în luptă; rog ca familia mea să nu fie persecutată." Murise, însă nu aveam posibilitate să-i transmit ultima dorință. Cu această ocazie am aflat că detașamentul german în mijlocul căreia mă aflam, făcea parte din grupul Steiner, cu misiunea să despresoare Armata a 6-a germană, a cărei unități ajunseseră de la Nistru la Prut și făceau eforturi disperate să treacă pe partea dreaptă a râului.

Posibil că sovieticii nu știau despre sosirea în Bârlad a unității mecanizate germane, altfel nu ar fi trimis o subunitate de tancuri ușoare "Valentine" (ajutor american), fără acoperire de infanterie, într-un oraș în care distrugerea potențială le pândea de după fiecare colț. De altfel au și fost lichidate, în oraș, cu proiectile reactive de infanterie, fără intervenția tancurilor. Mecanicul ucis conducea unul din tancurile ușoare distruse.

Dovada că sovieticii au început să fie bănuitori a constat într-un atac, desfășurat după toate regulile militare, asupra Bârladului. Din pădurea de la NE de Bârlad au debușat un pluton de tancuri T.34 (3 tancuri) urmat de un batalion de infanterie desfășurat în atac. După câteva lovituri de tun anticar german, un tanc oprit a început să fumege; s-a oprit și al doilea, iar al treilea și infanteria a renunțat la atac și s-au retras în pădurea din care ieșiseră. Toate acestea le-am văzut pe fereastra bibliotecii Liceului de fete.

Scurta luptă din lunca Bârladului a schimbat situația în mod fundamental. Detașamentul Blindat Care german cu mai mult noroc și-ar fi îndeplinit misiunea bazându-se pe surpriză, dar a fost localizat, devenind din vânător vânat pentru numeroasele trupe mecanizate sovietice, care se scurgeau spre sudul Moldovei. Intervenția întârziase. Problema era acum pusă altfel: scăparea de puhoiul ofensivei sovietice.

Trupele sovietice veneau din nord. Pe șoseaua principală Bacău-Focșani, s-au primit informații că acestea înaintau în viteză spre sud, cu misiunea de a captura cât mai multe trupe germane și românești în retragere. Rămânea deschisă numai calea spre sud prin actualul județ Galați. Așteptam noaptea pentru a ne retrage în zori.

În timpul nopții s-a primit știrea că România s-a retras din tabăra Axei. Imediat ce maiorul Braun a anunțat situația nouă în care eram, mi s-a adresat: "Domnule Bacalbașa, d-ta știi prea multe despre noi. Trebuie să rămâi cu noi." Totuși, pistolul nu mi s-a luat decât a doua zi.

Ce s-a întâmplat în sudul Moldovei și NE Munteniei în învălmășeala tragică numită generic și criptic "evenimentele de la 23 August" s-a reflectat conform formulei: "*Cei ce spun nu știu. Cei ce știu nu spun.*" Orice adevăr risca să fie un delict politic.

Chiar și scriitorul Constantin Simonov, fost locotenent colonel, prieten "la toartă" cu Vasili Stalin, fiul dictatorului, a publicat "Jurnalul" său, de abia în 1974, la aproape 30 de ani de la terminarea războiului. Cum reiese din notele sale zilnice publicate, drumurile noastre au fost paralele, atât în Moldova, cât și în NE Munteniei.

A doua zi, la 24 August, unitatea de moto-mecanizate, la care s-a adăugat un șir de autocamioane și autoturisme germane, s-a retras spre sud pe șoseaua Grivița-Berești. Aveam lada mea de campanie pe mașina doctorului Günter și am mers cu el. Pe platoul de deasupra tunelului căii ferate Bârlad-Galați, unitatea cu care mă retrăgeam ca prizonier, a fost atacată de blindatele sovietice.

În timpul luptei care a urmat, am fost observați și probabil numărați de avioanele ușoare biplane sovietice cu două locuri - pilot și observator - cărorora rușii le spuneau, foarte nimerit de altfel, "cucuruznic", pentru că zburau deasupra porumbiștelor, care în august constituiau o posibilitate de camuflare.

Spre nordul și estul platoului, pe care era amplasat punctul de comandă al coloanei de blindate, erau râpi, unele adânci. Spre sfârșitul luptei, proiectile de artilerie sau tancuri grele au început să explodeze și în râpile situate spre NE-ul platoului. La un moment dat, am văzut ridicându-se în aer, un picior încălțat în cizmă, retezat deasupra genunchiului. Apoi, peste câteva minute, un grup de 5-6 soldați români, au ieșit din râpă; m-am apropiat de ei; erau dezorientați și nu știau încotro să fugă, ca să nu fie capturați de sovietici. În tot timpul retragerii au fost singurii români pe care

i-am văzut. Atât populația, cât și soldații români, care se retrăgeau, se ascundeau și de nemți și de ruși. Puterea de foc și măiestria tanchiștilor germani i-au făcut pe sovietici să se retragă.

Detașamentul german și-a continuat drumul spre sud, între Jorăști și Smulți. Era un drum greu, așa încât au rămas preponderent mașinile de luptă și mijloacele auto care le însoțeau. În drum, la nord de Jorăști, s-a produs un nou atac de blindate, pe care însă nu l-am văzut. Mașina medicului s-a oprit la adăpostul unei creste de deal, lângă un pâlc de salcâmi. Se auzeau loviturile de tun și apoi, foarte aproape, un scârțâit intermitent de șenile, care se apropiau încet de noi. Ne-am dat seama că era un tanc condus de un om experimentat, care nu voia să se expună nepregătit eventualelor pericole. Ne-am rostogolit din mașină și ne-am ascuns printre salcâmi. După încă o scârțâietură - ultima - s-a auzit o explozie; tancul sovietic a fost lovit. Ne-am continuat drumul. Pe undeva, în apropiere de Smulți, ne-a prins noaptea. Drumul greu și cele două lupte ne-au făcut să parcurgem o distanță relativ mică. Nu puteam înainta noaptea pe un teren fără drumuri și a trebuit să ne adăpostim într-o zonă cu arbori mari și rari. Tancurile, tunurile de asalt și mijloacele auto rămase, erau înghesuite sub arbori. Sovieticii ne urmăreau, fără să știe exact unde suntem. Trăgeau la întâmplare, cu proiectile Brandt, în zona presupusă în care ne-am fi aflat. Unul din proiectile a explodat în apropierea aglomerării noastre; unul din soldații nemți a murit pe loc, având o singură picătură de sânge la tâmpla stângă, iar eu m-am ales cu o rană la gamba stângă. Am fost îngrijit de Günther, care m-a lăsat în continuare în mașina lui.

În zori am pornit pe Valea Gerului spre sud. În marș am văzut că pe toate drumurile erau subunități de tancuri, care însă ne evitau, ținând seama de puterea de foc a detașamentului. Când însă la orizont s-a constatat prezența unei "Katiușe" care se oprise, s-au folosit trageri indirecte ale tancurilor pentru a o gonii. Ne îndreptam spre podul de la Nănești. În drum însă, la VNV de Hanu Conachi s-au concentrat din nou tancuri sovietice. Lupta s-a dat într-o plantație de salcâmi. Era o zi foarte călduroasă. Tanchiștii germani țineau capacele de la turele deschise. În felul acesta am

constatat un lucru straniu și inexplicabil în lupta dintre tancuri neînsoțite de infanterie - tanchiștii sovietici au folosit contra tancurilor germane, pe lângă proiectile perforante și proiectile brizante; unul a explodat lovindu-se de un salcâm deasupra tancurilor și o schijă l-a omorât pe comandantul unui tanc german, care avea capacul turelei deschis.

Tancurile sovietice au fost nevoite din nou să se retragă. Coloana germană a trecut peste Siret pe podul de la Nănești, pe care l-a aruncat apoi în aer. Când am ajuns pe malul drept al Siretului, au început să ne bată "Katiușele" sovietice. Luptele de blindate, desfășurate pe teritoriul din stânga Siretului, se terminaseră.

Coloana Braun, tot mai lungă datorită vehiculelor germane care i se alăturau în timpul marșului, s-a retras pe arșiță pe drumuri de țară, printre porumbiști. În comuna Florica (Buzău) m-au coborât, din mașina medicului, cu tot cu bagaje și au plecat în continuare. Nu puteam umbla. Timp de vreo zece zile m-a adăpostit preotul satului. Apoi am plecat sprijinit în cârjă. Am ajuns cu o ocazie la București, m-am prezentat la Comandamentul Trupelor Moto-mecanizate, unde am raportat situația. Mi s-a dat un concediu medical de 15 zile, ca apoi să plec direct la comandamentul de divizii de sub comanda generalului Rozin, pe Mureș. Înainte de a pleca pe noul front, am mers la Florica, cu gândul de a-mi recupera câteva lucruri necesare, rămase în lada de campanie. Pe drum și la Florica, am aflat câte ceva despre soarta detașamentului Braun. Coloana se despărțise la câțiva kilometri la vest de Florica. Câteva mii de oameni în camioane și alte autovehicule au plecat în continuare spre vest. La câțiva kilometri, după locul nostru de despărțire, au fost întâmpinați de trupe sovietice cu mitraliere în poziție de tragere. Nimeni nu cunoștea câți au mai rămas prizonieri. Tancurile și tunurile de asalt, câte mai rămăseseră, se pare că nu mai aveau carburanți. Oricum a fost o mare surpriză când au apărut pe valea Buzăului, pe unde au încercat să se retragă; nu am putut afla nimic altceva despre soarta lor.

Datele din documentația publicată ulterior sunt edificatoare. C.Simonov, care a venit în calitate de corespondent de război, a doua zi, după purtarea luptelor, scria: "În Buzău și în jurul lui au fost uciși între trei

și patru mii de germani" și "Acolo unde nemții sunt în inferioritate începe exterminarea lor fără milă".

Pe de altă parte, în pag. 96 a Jurnalului de război german al Comandamentului de armate Ucraina de Sud se găsește raportarea generalului însărcinat cu misiuni speciale, despre coloana germană de pe Întorsura Buzăului: "aceasta nu-și continuă drumul din lipsă de carburanți".

Armata a 6-a germană înconjurată pe malul Prutului n-a mai putut fi ajutată de coloana Steiner. A fost nimicită și parțial luată în prizonieratul sovietic, odată cu trupele românești care nu au avut timp să se retragă în Muntenia sau Dobrogea.

În vâltoarea războiului și mai cu seamă în momente și perioade ca cele legate de ruperea unui front, de schimbări de poziții politice și militare, de dezorganizare a comunicațiilor și pulverizare a unor unități militare, marea masă a combatanților nu este informată despre situația reală a evenimentelor. Foarte puțini au informații sigure provenite de la o singură parte combatantă.

O privire de ansamblu mai mult sau mai puțin obiectivă se poate obține numai după ce statele care au participat la conflagrație, publică - total sau parțial - jurnalele de campanie ale marilor lor unități sau prelucrări după ele. În cazul ofensivei sovietice din Moldova din august 1944, aceasta a avut loc mult mai târziu, când s-au publicat datele germane și sovietice, pe lângă cele românești, care ne-au fost accesibile. Astfel, după dinamica schimbărilor de poziție a punctului de comandă a Armatei a 6-a germană, pe care detașamentul blindat Braun urma s-o depressoare, rezultă că acestea au avut loc la adăpostul puterii de foc a detașamentului. În ceea ce privește drumul retragerii, el a fost determinat de presiunea blindatelor sovietice de la nord și a prezenței trupelor române constituite în Bărăgan și la vest de Buzău.

Situația trupelor românești a fost dificilă datorită unor cauze obiective:

- ieșirea din război la 23 august;

- întoarcerea armelor împotriva trupelor germane, însă la date diferite, după localități și unități;

- până la semnarea armistițiului armata sovietică ne trata, până la 27 august, mai ales pe teritoriul Moldovei, ca dușmani;

- deși trupele române luptau contra nemților pe teritoriul țării și Comandamentul Sovietic se folosea de noi, acesta nu ne considera aliați; de altfel armistițiul s-a semnat tocmai la 12 septembrie;

- în consecință, numai între 23 și 27 august, sovieticii au luat 160.000 prizonieri români și au ucis un mare număr, încă neprecizat. Pierderile noastre în aceste zile au fost mai mari decât numărul morților și a dispăruților la eliberarea Basarabiei și a nordului Bucovinei, la bătălia Odesei și la Stalingrad.⁵

Menționăm că, mai târziu, pe Frontul de vest, România a angajat 538.000 oameni, din care a pierdut 169.822 morți, răniți și dispăruți (31%). Este un procentaj de pierderi mai mare decât cel al flotei de submarine germane în al Doilea Război Mondial.

***[THE VETERANS MAKE ADDITIONS TO THE WAR CHRONICLE:]
THE GERMAN-SOVIET TANK BATTLES IN THE SOUTH OF
MOLDAVIA (AUGUST 1944)***

- Abstract -

The author of this article narrates, from the position of direct witness (he was an officer in the Romanian army fighting on the front from the South of Moldavia), an episode of the battles between the German and the Soviet tanks, on August 22 – 24, thus adding new pieces of information to the account of these events made by another participant, the Russian writer Constantin Simonov.

⁵ I. Scurtu, Gh. Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, Ed. Paideia, București, 1999.